

**PERSEMBAHAN ULIK MAYANG DI KUALA  
TERENGGANU:  
SATU KAJIAN SEJARAH DAN KEPERCAYAAN**

**AMIRA SHAHIKA BINTI MUHAMAD ROSLAN**

**C18A0037**

**UNIVERSITI  
MAJLIS  
IJAZAH SARJANA MUDA PENGAJIAN WARISAN  
DENGAN KEPUJIAN**

**2022**

FYP FTKW



UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

**PERSEMBAHAN ULIK MAYANG DI KUALA  
TERENGGANU:**

**SATU KAJIAN SEJARAH DAN KEPERCAYAAN**

**Oleh**

**AMIRA SHAHIKA BINTI MUHAMAD ROSLAN**

**C18A0037**

**LAPORANINI DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI  
KEHENDAK IJAZAH SARJANA MUDA PENGAJIAN  
WARISAN DENGAN KEPUJIAN**

**FAKULTI TEKNOLOGI KREATIF DAN WARISAN  
UNIVERSITI MALAYSIA KELANTAN**

**2022**

FYP FTKW

## PERAKUAN TESIS

Saya dengan ini mengesahkan bahawa kerja-kerja yang terkandung di dalam laporan ini adalah hasil penyelidikan asal dan tidak pernah dikemukakan untuk ijazah yang lebih tinggi kepada mana-mana Universiti lain atau institut.



AKSES TERBUKA

Saya bersetuju bahawa laporan saya akan dibuat segera sedia Salinan keras atau dalam talian akses terbuka (teks penuh)



SULIT

Mengandungi maklumat sulit di bawah Akta Rahsia Rasmi 1972



TERHAD

Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi dimana penyelidikan dijalankan

Saya mengakui bahawa Universiti Kelantan berhak seperti berikut.

1. Laporan ini adalah hak milik Universiti Kelantan.
2. Perpustakaan Universiti Malaysia Kelantan mempunyai hak untuk membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja.
3. Perpustakaan ini mempunyai hak untuk membuat salinan laporan untuk pertukaran akademik.

Disahkan oleh:

Tandatangan

TARIKH: 22.2.2022

NAMA: AMIRA SHAHIKA BINTI MUHAMAD ROSLAN

Tandatangan Penyelia

NAMA: Raja Iskandar Bin Raja Halid

TARIKH: 23.2.22

## **PENGHARGAAN**

Allhamdullilah, ‘Dengan Nama Allah Yang Maha Pemurah dan Maha Penyayang’ Segala puji bagi Allah, Yang Maha Pengampun lagi Maha Penyayang. Saya mengucapkan syukur alhamdullilah ke hadrat Allah S.W.T kerana di atas limpah kurnianya dapatlah saya menyiapkan tesis ini dengan jaya dan sempurnanya walaupun menempuh pelbagai cabaran dengan Negara sekarang yang dijangkiti dengan pandemik Covid-19. Alhamdulliah, pada kesempatan ini saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada penyelia saya iaitu Dr Raja Iskandar bin Raja Halid di atas sokongan, nasihat dan bimbingan yang telah diberikan kepada saya sehingga saya berjaya di dalam penghasilan tesis ini.

Selain itu, saya juga ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada kedua ibu bapa dan adik-beradik yang saya kasihi kerana sentiasa memberikan sokongan dan doa serta banyak membantu saya di dalam menyiapkan tesis ini. Tidak lupa juga buat rakan-rakan seperjuangan saya yang turut bersama di dalam menyiapkan tesis masing-masing dan tolong-menolong diantara satu sama lain.

Akhir kata, saya juga turut mengucapkan ribuan terima kasih kepada semua pihak yang terlibat secara langsung atau tidak langsung di dalam memberikan idea-idea dan bantuan dalam menyiapkan kajian ini. Semoga kajian ini sedikit sebanyak dapat memberikan panduan yang berguna kepada anda semua.

Sekian sahaja daripada saya,

Terima kasih

Amira Shahika Binti Muhamad Roslan

C18A0037

Universiti Malaysia Kelantan

## ISI KANDUNGAN

PERKARA	MUKA SURAT
ISI KANDUNGAN	i
ABSTRAK	iv
ABSTRACT	v
BAB 1: PENGENALAN	
1.0 Pengenalan	1
1.1 Latar Belakang Kajian	4
1.2 Permasalahan Kajian	6
1.3 Objektif Kajian	9
1.4 Persoalan Kajian	9
1.5 Skop Kajian	10
1.6 Kepentingan Kajian	11
1.6 Rumusan Bab	13
BAB 2: SOROTAN KAJIAN	
2.0 Pengenalan	14
2.1 Tesis	15
2.1.1 Struktur Di Dalam Persembahan Ulik Mayang	15
2.1.2 Fungsi Mantra Di Dalam Persembahan	17
2.1.3 Fungsi Dan Simbol Di Dalam Mantera	18
2.1.4 Persembahan Ulik Mayang Mempunyai Kaitan Dengan Unsur Mistik	20

2.1.5 Kepercayaan Masyarakat Melayu Terhadap Animisme	22
<b>BAB 3: METODOLOGI KAJIAN</b>	
3.0 Pengenalan	24
3.1 Reka Bentuk Kajian	25
3.1.1 Kaedah Kualitatif	25
3.1.2 Pengumpulan Data	26
3.1.3 Kaedah Perpustakaan	27
3.1.4 Rujukan Internet	28
3.1.5 Kaedah Temu Bual	29
3.2 Rumusan Bab	30
<b>BAB 4: DAPATAN KAJIAN</b>	
4.0 Pengenalan	31
4.1 Latar Belakang Responden	32
4.2 Asal Usul Dan Perkembangan Ulik Mayang	33
4.3 Maksud Di Dalam Lirik Lagu Ulik Mayang	36
4.4 Elemen-Elemen Spiritual Dan Kepercayaan Yang Mempunyai Kaitan Dengan Tarian Dan Nyanyian Lagu Ulik Mayang	42
4.5 Kesimpulan	49
<b>BAB 5: PENUTUP</b>	
5.0 Pengenalan	50
5.1 Perbincangan	52
5.2 Cadangan	55
5.2.1 Cadangan Kepada Masyarakat	56

5.2.2 Cadangan Kepada Kerajaan	57
5.3 Kesimpulan	58
<b>RUJUKAN</b>	<b>60</b>

UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN

## SEJARAH DAN KEPERCAYAAN TERHADAP ULIK MAYANG

### ABSTRAK

Ulik Mayang merupakan sebuah seni persembahan yang mempunyai unsur nyanyian dan tarian. Ulik Mayang secara umumnya mengisahkan tentang para nelayan yang lemas di lautan dan penduduk kampung telah menggunakan lagu Ulik Mayang untuk menyeru tujuh puteri untuk menyelamatkan para nelayan kerana lirik lagu ini mempunyai maksud yang tersirat dan tersurat. Tujuan utama kajian ini dijalankan untuk mengenal pasti sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang yang mempunyai elemen-elemen spiritual dan keagamaan. Selain itu, Metodologi kajian yang digunakan di dalam kajian ini bertujuan untuk memudahkan pengkaji memperolehi maklumat dan data kerana ianya menggunakan kaedah kualitatif dimana kaedah ini merangkumi kaedah temu bual. Kajian ini dijalankan kerana terdapat beberapa persoalan atau isu yang jarang mendapat perhatian oleh para penyelidik yang lain. Akhir sekali, tujuan utama kajian ini untuk melihat sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang yang mempunyai unsur keagamaan dan spiritual.

**Kata Kunci:** Ulik Mayang: Terengganu, Sejarah, Lirik lagu, Spiritual

## HISTORY AND BELIEFS OF ULIK MAYANG

### ABSTRACT

Ulik Mayang is a performing arts that has elements of singing and dance. Ulik Mayang generally tells the story of fisherman who drowned in the ocean and the villagers have used the songs Ulik Mayang to summon seven princesses to save the fisherman because the lyrics of this song have implicit and explicit meaning. The main purpose of this study is to identify the history and beliefs of Ulik Mayang which have spiritual and religious elements. In addition, the research methodology used in this study aims to facilitate researchers to obtain information and data because it uses qualitative methods where this method includes interview methods. This study was conducted because there are some questions or issues that rarely get the attention of other researchers. Finally, the main purpose of this study is to look into the history and beliefs of Ulik Mayang which have spiritual and religious elements.

Keywords: Ulik Mayang: Terengganu, History, Songs lyrics, Spiritual

UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

## BAB 1

### PENGENALAN

#### 1.0 PENGKENALAN

Negeri Terengganu amat sinonim dengan tarian-tarian tradisional di sekitar negeri Terengganu. Tarian tradisional yang ingin pengkaji mengkaji dikenali sebagai Ulik Mayang. Malaysia merupakan sebuah Negara yang mempunyai pelbagai jenis tarian tradisional. Tarian tradisional Ulik Mayang ini dilakukan bersama-sama dengan irungan lagu di dalam sesebuah persembahan. Masyarakat di Malaysia terutama masyarakat Melayu memiliki simbol-simbol yang tersendiri kerana setiap negeri mempunyai kesenian yang boleh melambangkan sesuatu tempat seperti lagu-lagu yang diadakan bersama tarian. Malangnya tarian Ulik Mayang yang terdapat di negeri Terengganu semakin dilupakan kerana ianya tidak mempunyai pelapis untuk mengembangkannya. Tarian ulik mayang ini merupakan peninggalan masyarakat terdahulu untuk generasi kini tetapi tidak diendahkan kerana persembahan ini sering dikaitkan dengan alam mistik. Hal ini telah menyebabkan masyarakat berasa takut dan gerun untuk mengambil tempat di dalam bidang Ulik Mayang.

Menurut kamus Dewan Bahasa Dan Pustaka Edisi Keempat (2005), tarian didefinisikan sebagai gerakan badan serta tangan dan kaki yang berirama dengan mengikut rentak muzik. Manakala, maksud umum bagi tarian ini pergerakan yang melibatkan anggota badan dengan mengikut rentak irama lagu yang telah ditetapkan. Tarian yang ada di Malaysia mempunyai pelbagai jenis tarian yang berbentuk tradisional atau kontempori. Tarian tradisional ini merangkumi beberapa jenis tarian yang mengikut etnik atau negeri dan juga secara tidak langsung tarian ini sering dikaitkan dengan semangat ritual dan mistik. Jelas sekali, kajian penyelidikan yang akan

dijalankan secara tidak langsung akan memberi impak dan sumber rujukan yang penting terhadap tarian tradisional Ulik Mayang di negeri Terengganu.

Berdasarkan kajian yang dilakukan ini, pengkaji akan menjalankan penyelidikan berkaitan dengan Ulik Mayang. Menurut kamus Bahasa Melayu (2005), lagu definisikan sebagai irama suara atau gubahan muzik yang kebiasaannya dengan seni kata atau nyanyian yang diperdengarkan di dalam sesebuah lagu. Di dalam tarian Ulik Mayang ini telah dikhurasukan terhadap penerimaan masyarakat di dalam persesembahan yang mempunyai kaitan dengan mistik atau spiritual. Tujuan pengkaji memilih persesembahan ini kerana kesenian ini merupakan sebuah tarian tradisional yang amat popular pada suatu ketika dahulu. Selain itu, persembahan ini juga sering diperkatakan oleh masyarakat setempat berkaitan dengan unsur spiritual dan mistik itu sendiri.

Ulik mayang ini mempunyai sejarah yang tersendiri kerana persembahan ini mempunyai lagu yang membawa maksud tersurat dan tersirat. Persembahan ini mempunyai keunikan yang paling utama iaitu pada lirik dan lagu tersebut. Secara dasarnya, lagu Ulik Mayang ini merupakan sebuah mantera yang digunakan untuk memanggil semangat yang mistik tetapi setelah mantera ini diharamkan kerana ia bertujuan tidak mahu memanggil benda yang ghaib, penggiat seni telah mencipta lagu yang agak sinonim dengan tarian Ulik Mayang ini. Ulik Mayang ini merupakan sebuah persembahan yang dimainkan bersama lagu dan alat muzik dan diikuti dengan tarian. Kesenian ini merupakan warisan bagi negeri Terengganu.

Akhir sekali, pengkaji akan menemu bual orang yang mempunyai banyak pengalaman di dalam bidang kebudayaan kerana tarian Ulik Mayang ini dibawah bidang kebudayaan. Hal ini kerana, persesembahan Ulik Mayang ini merupakan sebuah persesembahan yang terlibat dengan sektor kebudayaan. Sepanjang penyelidikan ini, pengkaji akan mendapat banyak maklumat daripada orang sumber hasil daripada menemu ramah beliau yang tinggal di Terengganu. Dalam penyelidikan ini juga, pengkaji akan menjalankan kajian untuk mengenal pasti apakah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang. Misalnya, untuk mengetahui dengan lebih mendalam apakah lirik lagu Ulik Mayang. Seterusnya, ialah untuk mengetahui apakah tarian dan nyanyian Ulik Mayang ini mempunyai elemen spiritual dan keagamaan.

UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN

## 1.1 LATAR BELAKANG KAJIAN

Hasil dari perbincangan di atas, pengkaji telah mendapati bahawa penyelidikan berkaitan dengan sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang masih kurang mendapat perhatian oleh para penyelidik. Hal ini dikatakan demikian kerana Ulik Mayang telah berjaya menarik perhatian dan minat pengkaji untuk menjalankan kajian ini dengan lebih terperinci, bersifat ilmiah dan relevan khususnya di dalam bidang Seni Persembahan tradisional Melayu.

Sejarah Ulik Mayang merupakan satu sejarah yang terjadi pada zaman dahulu kala kerana sejarah ini merupakan perkara yang telah terjadi dan masih diingati oleh generasi zaman sekarang. Selain itu, sejarah ini juga sebagai lambang bagi Ulik Mayang kerana ia boleh memberikan minat kepada generasi sekarang untuk membacanya. Hal ini dikatakan demikian kerana, melalui sejarah dan perkembangan ini ia telah merangkumi kebudayaan dan nilai ekstetik bagi sesebuah tarian tradisional masyarakat Melayu yang terdapat di Malaysia. Dalam tradisi, sejarah ini merupakan perkara yang sudah terjadi dan dijadikan sebagai sejarah untuk dibaca atau dikenangkan sesuatu perkara seperti asal-usulnya sesebuah tarian. Dari aspek tersirat pula, sejarah ini menggambarkan tentang sebuah peristiwa yang telah berlaku dan mempunyai makna yang meluas.

Seterusnya, kajian ini diteruskan dengan perbincangan mengenai maksud dalam lirik lagu Ulik Mayang. Lagu Ulik Mayang ini merupakan sebuah lagu yang mempunyai lirik maksud yang mendalam. Hal ini dapat dibuktikan dengan penggunaan lirik lagu ini telah digunakan sewaktu memanggil puteri-puteri untuk menyelamatkan para nelayan yang lemas dilautan akibat botnya yang karam sewaktu ombak besar melanda. Namun, lirik lagu ini tidak dapat dijelaskan dengan mendalam lagi dan ia amat menarik

minat pengkaji untuk mengkaji dan mengetahui dengan lebih mendalam berkaitan maksud lirk lagu Ulik Mayang ini.

Manakala, elemen spiritual dan keagamaan juga turut digunakan sebagai perubatan yang dijalankan oleh bomoh ini dengan menggunakan lagu Ulik mayang. Kebiasaannya, persesembahan Ulik Mayang yang dilakukan ini akan merangkumi lelaki dan perempuan dan menggunakan beberapa barang yang diturut serta untuk melaksanakan persesembahan Ulik Mayang ini. Persembahan ini dikenali di Kuala Terengganu pada zaman dahulu, Ulik Mayang ini telah dijalankan upacara di tepi pantai yang meluas. Elemen spiritual dan keagamaan yang diperkatakan ini turut mempunyai kaitan dengan nyanyian dan tariannya kerana tariannya yang menggunakan kostum dan aksesori yang digunakan sewaktu melakukan persesembahan Ulik Mayang ini.

## 1.2 PERMASALAHAN KAJIAN

Di dalam kajian ini, terdapat permasalahan kajian yang ditimbulkan ialah:

- 1.2.1 Masyarakat kini lebih terdedah kepada sejarah-sejarah yang ada di Malaysia tetapi masyarakat kurang peka terhadap sejarah lagu-lagu yang ditubuhkan sehingga hal ini menyebabkan masyarakat kurang mengetahui tentang sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang.**

Berdasarkan dari pemerhatian pengkaji, sebarang kajian dan juga penyelidikan mengenai sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang ini tidak banyak ditemui kerana sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang mempunyai cerita yang sama. Berkemungkinan di dalam lingkungan masyarakat kurang mengetahui tentang sejarah ini masyarakat atau generasi ini lebih fokuskan kepada lagu-lagu yang ada di zaman kontempori dan kurang mengambil tahu berkaitan sejarah-sejarah yang terdahulu. Hal ini dikatakan demikian kerana, Ulik Mayang semakin dilupakan kerana pada zaman serba canggih ini kurang ditayangkan atau diperkatakan berkaitan sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang ini. Secara tidak langsung, masyarakat kurang pendedahan berkaitan dengan sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang.

### **1.2.2 Masyarakat zaman kini kurang jelas terhadap lirik lagu Ulik Mayang kerana mereka berkemungkinan tidak mempunyai minat terhadap lagu-lagu yang dahulu kala.**

Berdasarkan pemerhatian pengkaji, berkemungkinan majoriti masyarakat tidak mengetahui dengan lebih mendalam lirik lagu Ulik Mayang kerana berkemungkinan golongan ini tidak terdedah dengan lagu ini. Secara tidak langsung telah menyebabkan kekurangan sumber rujukan untuk dirujuk oleh para penyelidikan yang akan datang. Selain itu, rujukan berkaitan dengan lirik lagu terhadap Ulik Mayang tidak banyak dan ia menyebabkan kurangnya pendedahan mengenai kajian ini terhadap masyarakat umum. Misalnya, kurang pendedahan melalui media elektronik mahupun media yang bercetak. Malah, mereka terpaksa pergi ke tempat-tempat yang tertentu sekiranya mahu menjalankan kajian Ulik Mayang ini yang bertujuan untuk mendapatkan lebih banyak maklumat. Oleh itu, kajian ini sedikit sebanyak dapat memberikan pendedahan kepada masyarakat mengenai Ulik Mayang. Malah, ia turut membantu golongan pelajar di dalam menjadikan kajian ini sebagai rujukan untuk kajian akan datang.

**1.2.3 Pengkaji tidak mengetahui apakah tarian dan nyanyian lagu Ulik Mayang ini mempunyai elemen spiritual dan keagamaan kerana pengkaji hanya mendengar tanpa mengetahui apakah kaitan tarian dan nyanyiannya bersama unsur spiritual dan keagamaan.**

Dalam kajian penyelidikan ini juga, pengkaji sendiri ingin mengkaji bagaimana tarian dan nyanyian Ulik Mayang ini mempunyai kaitan dengan elemen spiritual dan keagamaan kerana pengkaji sendiri kurang pendedahan mengenai kajian ini. Sumber rujukan juga amat berkurangan untuk pengkaji sendiri merujuk pada kajian yang lain. Malah pengkaji sendiri tidak mengetahui tentang tarian dan nyanyian lagu Ulik Mayang ini mempunyai elemen spiritual dan keagamaan. Pengkaji lebih beranggapan bahawa elemen spiritual dan keagamaan ini hanyalah perkara yang biasa diperkatakan oleh masyarakat setempat tetapi pengkaji sendiri kurang mengetahui. Hal ini kerana, pengkaji lebih terdedah kepada tarian dan lagu sahaja tetapi kurang memahami dan mengetahui berkaitan simbol-simbol dan kaitan dengan elemen spiritual dan keagamaan yang dibawa bersama tarian dan nyanyian tersebut. Secara tidak langsung, pengkaji kurang pendedahan bahawa sebenarnya tarian dan nyanyian lagu Ulik Mayang mempunyai kaitan dengan elemen spiritual dan keagamaan.

### **1.3    OBJEKTIF KAJIAN**

Kajian yang dijalankan ini sedaya-upaya untuk menjawab segala persoalan-persoalan dalam kajian ini berdasarkan 3 objektif yang utama:

- 1.3.1 Mengetahui tentang asal usul dan perkembangan Ulik Mayang.
- 1.3.2 Mengkaji tentang apakah maksud di dalam lirik lagu Ulik Mayang.
- 1.3.3 Mengetahui apakah elemen-elemen spiritual dan keagamaan yang mempunyai kaitan dengan tarian dan nyanyian lagu Ulik Mayang.

### **1.4    PERSOALAN KAJIAN**

Melalui kajian ini, terdapat beberapa persoalan yang telah diusulkan oleh pengkaji.

Antaranya ialah:

- 1.2.3 Apakah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang?
- 1.2.4 Apakah maksud sebenar lirik lagu Ulik Mayang?
- 1.2.5 Apakah elemen-elemen spiritual dan keagamaan yang terdapat di dalam tarian dan nyanyian Ulik Mayang?

## 1.5 SKOP KAJIAN

Kajian ini terbatas kepada persembahan Ulik Mayang sahaja. Melalui persembahan Ulik Mayang ini pengkaji hanya terbatas kepada asal usul dan perkembangan, maksud lirik lagu dan elemen spiritual dan keagamaan yang mempunyai kaitan dengan nyanyian dan tarian Ulik Mayang sahaja. Hal ini dikatakan demikian kerana pengkaji ingin mengetahui tentang asal usul dan perkembangan, dan maksud lirik lagu Ulik Mayang. Selain itu, pengkaji juga ingin mengetahui tentang elemen spiritual dan keagamaan yang mempunyai kaitan dengan nyanyian dan tarian Ulik Mayang ini.

Dalam menjalankan kajian ini, pengkaji telah memilih Puan Wan Salmah binti Wan Sulaiman sebagai sumber rujukan di dalam menjalankan kajian ini. Hal ini kerana Puan Wan Salmah binti Wan Sulaiman merupakan salah seorang Persatuan Belia Darul Ehsan yang terletak di Kuala Terengganu dan beliau juga merupakan seorang penyanyi lagu Ulik Mayang dan secara tidak langsung beliau juga terlibat dengan persembahan Ulik Mayang. Dalam persembahan ini, bahagian Persatuan Belia Darul Ehsan memainkan peranan yang penting untuk menguruskan segala persembahan yang dipersembahkan. Pengkaji hanya berfokuskan kepada 1 sumber rujukan sahaja berikutan masa yang diperuntukkan agak terhad kerana Negara Malaysia sedang dilanda wabak penyakit C0vid-19 dan ia secara tidak langsung pergerakan pengkaji terbatas.



## 1.6 KEPENTINGAN KAJIAN

Ulik Mayang yang mempunyai kaitan dengan unsur spiritual, mistik dan keagamaan yang jarang dibincangkan serta didedahkan kepada umum. Kebanyakkhan masyarakat kurang diberi pendedahan mengenai bagaimana persesembahan Ulik Mayang ini mempunyai kaitan dengan alam mistik. Malah, masyarakat hanya didedahkan dengan sedikit asal usul dan perkembangan Ulik Mayang yang berada di laman sensawang. Oleh hal yang demikian, kebanyakkan masyarakat tidak mengetahui bagaimana unsur spiritual dan keagamaan mempunyai kaitan dengan Ulik Mayang.

Melalui kajian ini, terdapat beberapa kepentingan yang dapat diperolehi hasil daripada kajian yang akan dilakukan. Antaranya adalah masyarakat dan pengkaji dapat mengetahui dengan lebih lanjut mengenai asal usul dan perkembangan Ulik Mayang yang sering diperkatakan suatu ketika dahulu. Melalui, kajian ini, pengkaji dapat mengenal pasti sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang dengan lebih tepat dan jelas. Keadaan ini amat jelas membolehkan pengkaji untuk lebih memahami sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang yang ditemu bual bersama Puan Wan Salmah binti Wan Sulaiman.

Selain itu, melalui kajian ini juga, pengkaji juga dapat mengetahui mengenai apakah maksud lirik lagu Ulik Mayang secara mendalam Misalnya, pengkaji akan mengetahui bagaimana lirik lagu Ulik Mayang ini yang penuh dengan maksud yang tersendiri kerana kebiasaannya lagu-lagu tradisional ini mempunyai maksud yang tersendiri. Secara tidak langsung, kajian yang dijalankan ini mampu memberi pendedahan kepada pihak umum mengenai persembahan Ulik Mayang.

Melalui kajian yang dijalankan ini secara tidak langsung akan memberikan pendedahan umum kepada masyarakat mengenai Ulik Mayang yang mempunyai elemen spiritual dan keagamaan. Selain itu, hasil daripada kajian ini juga mampu menjadikan sumber rujukan kepada masyarakat berkenaan persembahan Ulik Mayang. Seterusnya, hasil daripada kajian ini juga boleh dijadikan sebagai bahan rujukan di institusi-institusi berkenaan. Misalnya, hasil kajian ini boleh dijadikan sebagai bahan sumber rujukan kepada para pelajar di dalam penghasilan tesis mahupun penyelidikan mengenai Ulik Mayang melalui alam mistik. Secara tidak langsung, hasil kajian ini juga mampu membuka mata kepada para umum bahawa persembahan Ulik Mayang bukan hanya tertumpu kepada alam mistik juga malah ia turut tertumpu kepada kesenian dari segi tarian dan lagunya dan ia juga turut digunakan di dalam bidang penyelidikan.

## 1.7 RUMUSAN BAB

Seni Persembahan Ulik Mayang merupakan satu kajian yang dilakukan di dalam penyelidikan ini. Selain itu, hasil daripada kajian ini mampu dijadikan sebagai tatapan umum kepada penyelidik-penyelidik yang ingin mencari maklumat berkaitan dengan Ulik Mayang. Perkara ini boleh dilihat kerana seni persembahan Ulik Mayang ini yang berkaitan dengan kepercayaan masyarakat melayu terhadap Ulik Mayang kerana ia mempunyai unsur spiritual dan keagamaan sudah jarang ditemui pada masa kini. Maka, tindakan kajian ini dilakukan mampu memberikan ruang yang luas kepada umum mahupun generasi yang akan datang untuk mengetahui dengan lebih mendalam berkaitan dengan Ulik Mayang.

Melalui bab ini juga, pengkaji dapat membuat pemerhatian di dalam menetapkan objektif, tajuk serta mengenalpasti permasalahan yang dihadapi di dalam membuat kajian ini. Tujuannya adalah untuk memudahkan pengkaji di dalam menjalankan kajian ini. Selain itu, pengkaji juga hanya memfokuskan skop tajuk yang telah ditetapkan oleh pengkaji. Seterusnya, melalui bab ini juga pengkaji telah membuat perancangan yang baik bagi tujuan melancarkan perjalanan sepanjang kajian ini dilakukan. Pengkaji juga turut membuat perancangan dengan menetapkan masa di dalam membuat kajian ini dari awal sehingga akhir.

## BAB 2

### SOROTAN KAJIAN

#### 2.0 PENGENALAN

Pada bahagian ini, pengkaji akan membincangkan beberapa hasil dari penyelidikan yang telah dilakukan oleh pengkaji-pengkaji yang terdahulu khususnya yang berkait rapat dengan kajian tentang sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang. Hal ini dikatakan demikian kerana sorotan kajian berperanan di dalam membantu untuk menghasilkan sebuah penulisan yang baik dan berkualiti. Kebanyakkan sorotan kajian yang telah dianalisis dan diperolehi melalui sumber rujukan perpustakaan iaitu perpustakaan di Universiti Malaysia Kelantan dan sumber dari rujukan internet. Selain itu, sorotan kajian yang dilakukan ini juga mampu menjadikan sebagai sumber rujukan kepada pengkaji di dalam menghasilkan kajian ini. Sorotan kajian ini bertujuan untuk menjelaskan kajian yang akan dijalankan berdasarkan maklumat dan pengetahuan yang tepat tentang isu yang hendak dikaji iaitu sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang. Antara sorotan kajian yang telah diaplikasikan oleh pengkaji adalah seperti berikut:

## 2.1 TESIS

### 2.1.1 Struktur Di Dalam Persembahan Ulik Mayang

Sorotan kajian yang pertama ditulis oleh Nurul Ain Binti Hassan, et.al (2020) melalui artikel jurnal melayu yang bertajuk ‘Transformasi Struktur Dalam Persembahan Ulik Mayang’, kajian ini merupakan kajian yang mengkaji mengenai struktur dalam persembahan Ulik Mayang yang merupakan sebuah persembahan yang mengalami perubahan dari segi persembahannya seperti tarian dan alat muzik yang digunakan. Selain itu, kajian ini dilakukan adalah untuk memperlihatkan tentang struktur persembahan Ulik Mayang yang melibatkan alat muzik yang bersifat moden yang digunakan. Persembahan Ulik Mayang yang dilakukan pada zaman dahulu dan sekarang telah mengalami perubahan dari segi lagu, persembahan dan alat muzik. Persembahan ini telah diubah berikutan salah satu faktor perkembangan Islam yang merubah corak kehidupan masyarakat dan sesuai dengan perkembangan modenisasi. Kajian yang dijalankan ini hanya memberikan tumpuan terhadap transformasi struktur dalam persembahan Ulik Mayang. Kaedah yang telah digunakan untuk melakukan kajian ini adalah gabungan diantara tiga kaedah kaedah pemerhatian, kaedah rakaman dan kaedah temubual.

Selain itu, reka bentuk bagi kajian ini ialah menggunakan kaedah kajian kualitatif untuk mendapatkan maklumat dan dihasilkan melalui bentuk tulisan. Hasil daripada analisis kajian ini telah mendapati bahawa transformasi struktur dalam persembahan Ulik Mayang merupakan sebuah persembahan ringkas yang hanya berfokuskan kepada persembahan tarian dan pentas sahaja dan ia juga terdapat tiga fasa iaitu proses membangkitkan semangat mayang, proses pementasan dan proses bersurai. Fasa pertama iaitu frasa membangkitkan semangat mayang ini memerlukan peserta mengelilingi bomoh dan memperasapkan mayang yang telah disediakan untuk keperluan persembahan. Bagi fasa kedua pula memerlukan satu bulatan dan saiznya mengikut bilangan peserta yang terlibat. Di tengah bulatan akan mempunyai seorang untuk memegang mayang dan peserta yang lain akan menyanyikan lagu Ulik Mayang ini. Fasa yang terakhir ialah fasa bersurai dimana fasa ini memerlukan si pemegang mayang untuk berhenti menari. Persembahan Ulik Mayang ini yang dipertontonkan sekarang hanya sekadar hiburan dan kebudayaan sahaja. Hasilnya, kajian ini dapat memberikan kefahaman tentang transformasi struktur dalam persembahan Ulik Mayang untuk mengetahui dengan lebih jelas mengenai struktur yang digunakan di dalam persembahan Ulik Mayang.

### 2.1.2 Fungsi Mantera Di Dalam Persembahan

Kajian ini diteruskan dengan sorotan kajian yang ditulis oleh Nor Izzati binti Abdul Ghani, et.al (2017) melalui artikel jurnal *The function of Mantra in Main Puteri and Wayang Kulit Performance in East Coast Peninsular of Malaysia* mengatakan bahawa persembahan Ulik Mayang merupakan persembahan tradisional yang berkonsepkan ritual seperti perubatan dan ia terikat dengan jampi atau mantera. Kepercayaan ritual ini dapat dilihat dari kepercayaan masyarakat Melayu yang berdasarkan kepercayaan animisme seperti kekuatan atau semangat yang luar biasa yang datang dari gunung, laut dan sebagainya. Isu yang ingin dijelaskan adalah jampi dan mantera ini turut digunakan di dalam persembahan Ulik Mayang pada zaman dahulu dan ia juga boleh dikaitkan dengan bidang perubatan kerana pada zaman dahulu bomoh atau pawang menggunakan jampi atau mantera untuk mengubati nelayan yang pengsan sewaktu botnya karam dilautan. Ulik Mayang ini merupakan sebuah persembahan tradisional yang dimulakan pada awalnya hanya bertujuan untuk menyedarkan masyarakat dengan mengisi masa lapang. Penggunaan jampi atau mantera yang digunakan di dalam persembahan ini akan menimbulkan pelbagai tanda tanya dari masyarakat dan pelbagai faktor akan dititikberatkan untuk menjalankan persembahan tradisional pada zaman moden ini. Persembahan ini akan dibincangkan secara terperinci di dalam kajian ini. Jampi atau mantera ini akan menimbulkan kesan yang jelas melalui lirik lagu dan cara penggunaannya.

Kajian ini merupakan satu kajian tentang fungsi mantera dalam Main Puteri dan Wayang kulit yang terdapat di Malaysia tetapi boleh juga dikaitkan dengan Ulik Mayang kerana dalam lagu Ulik Mayang terdapat rangkap-rangkap yang boleh dijadikan sebagai mantera atau jampi ini. Kajian ini turut mengupas pandangan masyarakat terutama masyarakat melayu terhadap seni persembahan Ulik Mayang dari segi persembahan, muzik, nyanyian dan tarian Ulik Mayang. Selain itu, pengkaji juga ingin mengenal pasti maksud lirik lagu Ulik Mayang dan penerimaan masyarakat terhadap persembahan ini. Persembahan tradisional ini terutama Ulik Mayang boleh didapati di negeri Terengganu kerana persembahan Ulik Mayang sangat terkenal di negeri Kuala Terengganu.

### **2.1.3 Fungsi Dan Simbol Di Dalam Mantera**

Seterusnya, merujuk kajian Mazarul Hasan Mohamad Hanapi, et.al (2017) melalui artikel journal of Social Science yang bertajuk Fungsi dan Simbol dalam Mantera Mengikut Konteks Budaya Melayu mengatakan bahawa mantera mempunyai makna melalui penggalian dan pengungkapan makna kerana makna mantera ini bukan terdapat pada serangkap kata, serangkap bunyi atau intonasinya tetapi ia dilihat melalui fungsi dan peranan lirik yang mempunyai nilai magis sebuah mantera yang terlahir dari segi pengucapan dan mengabungkan dengan alam zahir dan ghaib seperti persembahan Ulik Mayang yang mempunyai nilai dari segi lirik sebagai senikata lagu yang dinyanyikan melalui penceritaannya. Selain mantera, fungsi dan simbol di dalam penggunaan mantera sangat mendalam di dalam kalangan masyarakat Melayu yang dahulu kala kerana mantera ini mempunyai keindahan dari segi kata-kata dan ia bukan sahaja terletak pada kata-kaya semata-mata tetapi kalimatnya yang berirama dan ia juga mempunyai makna yang baik mewakili pemikiran masyarakat tradisi yang terdahulu. Mantera ini menjadi sangat indah melalui pengukapannya kerana makna mantera bukan

hanya terdapat daripada serangkap kata sahaja tetapi ia juga mengandungi serangkap bunyi atau intonasinya.

Tujuan kajian ini dilakukan untuk memberikan informasi mengenai tujuan fungsi dan simbol yang digunakan di dalam mantera. Metodologi kajian ini adalah berbentuk kaedah kualitatif iaitu kaedah yang mengumpulkan data melalui buku-buku ilmiah dan jurnal. Kajian ini mengharapkan pembaca dapat membuka mata dan memahami terhadap fungsi dan simbol dalam mantera. Seandainya pembaca masih lagi tidak memahami tentang fungsi dan simbol dalam mantera mengikut konteks budaya Melayu ini, mereka boleh meninjau hasil kajian ini bagi mendapatkan sebanyak ilmu yang berguna di dalam proses pemahaman mereka. Oleh itu, kajian ini menekankan tentang fungsi dan simbol dalam mantera mempunyai nilai dari segi pengucapannya.

UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN

#### **2.1.4 Persembahan Ulik Mayang Mempunyai Kaitan Dengan Unsur Mistik**

Tambahan lagi, merujuk buku Kisi-Kisi Warisan Terengganu yang disusun oleh A. Halim Ali, et.al (2014) mengatakan bahawa tarian Ulik Mayang merupakan sejenis tarian warisan Terengganu yang mempunyai kaitan dengan unsur pengubatan alam mistik. Persembahan Ulik Mayang menjadi sebuah persembahan yang popular di Malaysia kerana ia mempunyai keunikan dari segi seni tarinya dan keindahan seni bahasa lirik lagunya. Walaupun lagu Ulik Mayang ini mempunyai pelbagai versi tetapi namanya ini sudah sinonim dengan negeri Terengganu. Ulik Mayang telah muncul sebagai satu Kisi warisan peradaban negeri Terengganu yang mempunyai nilai seni yang tinggi. Ulik Mayang juga merupakan warisan Terengganu dan merupakan satu produk kepintaran yang tinggi dengan nilai keindahannya. Pengkaji telah merujuk buku Kisi-Kisi Warisan Terengganu kerana pengkaji boleh mendapatkan sedikit sebanyak maklumat berkaitan dengan Ulik Mayang ini. Dalam kajian yang pengkaji sedang jalankan ini, pengkaji dapat mengetahui tentang sedikit latar belakang Kuala Terengganu melalui buku ini. Dalam persembahan Ulik Mayang keunikan yang dapat dilihat melalui tariannya dan keindahan seni bahasa melalui lirik lagunya. Walaupun Ulik Mayang ini wujud sejak zaman dahulu kala tetapi namanya sudah sebatik dan agak sinonim dengan negeri Terengganu.

Kajian yang boleh dikaitkan dengan persoalan pengkaji ialah maksud lirik lagu yang digunakan di dalam lagu persembahan Ulik Mayang kerana seperti yang pengkaji mengetahui lirik lagu Ulik Mayang ini mempunyai keunikan dan fungsi yang digunakan sewaktu persembahan ini dilaksanakan. Dalam buku ini juga ada mengatakan bahawa keunikan frasa bagi melodi persembahan ini telah memberikan idea-idea yang baru kepada satu komposisi yang baru untuk menggunakan motif lagu Ulik Mayang ini. Kajian ini juga dapat memberikan pembaca atau pendengar lagu Ulik Mayang untuk memahami dan mengetahui dengan lebih mendalam berkaitan dengan lagu Ulik Mayang ini. Malah, pembaca juga boleh melihat hasil kajian ini bagi mendapatkan maklumat dengan lebih tepat terhadap lirik lagu Ulik Mayang untuk bagi pemahaman yang lebih jelas. Oleh itu, kajian ini dapat memberikan maklumat-maklumat yang berguna kepada para pembaca.

UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

### 2.1.5 Kepercayaan Masyarakat Melayu Terhadap Animisme

Kajian ini diteruskan lagi dengan merujuk Dewan Bahasa dan Pustaka yang disusun oleh Ismail Hamid (1991) melalui Dewan Bahasa dan Pustaka mengatakan bahawa kepercayaan masyarakat Melayu terhadap animisme yang pengaruh Hindu hingga menyebabkan penyebaran islam di dalam masyarakat Melayu. Kepercayaan animisme ini merupakan tahap perkembangan pemikiran Melayu pada zaman pra-islam yang merupakan corak pemikiran animisme dalam masyarakat melayu. Peradapan tentang tradisi melayu seperti adat istiadat, kesenian tradisi dipahami untuk melihat perubahan budaya yang dialami oleh masyarakat Melayu. Kajian ini merupakan sebuah kajian untuk mengkaji mengenai kepercayaan masyarakat Melayu terhadap animisme seperti elemen spiritual yang terdapat di dalam persembahan Ulik Mayang. Kajian yang dijalankan ini difokuskan kepada kepercayaan masyarakat Melayu terhadap unsur animisme yang popular pada zaman dahulu. Kepercayaan animisme ini terjadi berikutan pada zaman dahulu masyarakat Melayu lebih terdedah terhadap kepercayaan yang meliputi laut, gunung-ganang, pokok dan sebagainya kerana pada zaman dahulu kepercayaan animisme terlalu tinggi akibat dari pengaruh Hindu sebelum kedatangan Islam.

Kajian ini juga merupakan kajian tentang kepercayaan Melayu terhadap animisme. Hal ini dikatakan demikian kerana kajian ini turut terkait sama dengan persesembahan Ulik Mayang kerana di dalam persesembahan Ulik Mayang terdapat elemen spiritual dan keagamaan yang dikaitkan dengan nyanyian dan tarian Ulik Mayang. Kepercayaan animisme ini boleh direkodkan sebagai suatu kenyataan buat sejarah tentang sejarah warisan kepercayaan Melayu yang meliputi adat istiadat dan kesenian tradisi yang patut difahami oleh masyarakat zaman kini. Pengkaji dapat mengetahui bahawa kepercayaan animisme ini boleh dikatakan kepercayaan sebelum kedatangan Islam kerana kepercayaan ini kebiasaannya terjadi apabila setiap sesuatu yang wujud boleh dikaitkan dengan kehidupan manusia. Kepercayaan masyarakat melayu terhadap animisme ini merupakan suatu kepercayaan yang terjadi antara manusia dan alam untuk berinteraksi antara satu sama dengan lain. Oleh itu, kajian ini menekankan kepercayaan animisme yang berlaku dalam kalangan masyarakat Melayu suatu ketika dahulu.

UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

## BAB 3

### METODOLOGI KAJIAN

#### 3.0 PENGENALAN

Bab ini akan menghuraikan tentang kaedah atau metodologi kajian yang akan digunakan untuk menyiapkan projek penyelidikan ini. Pengkaji telah menggunakan pelbagai jenis metodologi kajian di dalam mendapatkan segala maklumat mengenai penerimaan Ulik Mayang di dalam masyarakat. Menurut Kamus Dewan Edisi Keempat (2005), metodologi bermaksud sesuatu perkara yang melingkupi segala prinsip dan kaedah yang digunakan di dalam sesuatu kegiatan atau kajian yang berkaitan. Metodologi kajian ini merupakan sebuah proses yang penting untuk menghasilkan sesuatu kajian yang bersifat ilmiah dan relevan yang merangkumi keedah atau cara yang digunakan untuk mencapai setiap persoalan dan objektif yang telah dikemukakan.

Dalam bab ini, pengkaji akan membincangkan tentang kaedah penyelidikan yang digunakan oleh pengkaji sepanjang kajian ini dijalankan dengan mengemukakan beberapa kaedah kajian yang menjadi perkara utama bagi menyiapkan kajian ini. Pengkaji telah menyusun strategi yang akan digunakan bagi memperoleh data serta maklumat melalui beberapa kaedah. Antara fokus utama pengkaji yang akan dibincangkan di dalam bab ini ialah reka bentuk kajian, proses pengumpulan data dan maklumat.

### **3.1 REKA BENTUK KAJIAN**

Reka bentuk kajian ini merupakan satu kaedah yang dilaksanakan bagi memberikan gambaran secara terperinci bagaimana sesuatu kajian ini dilakukan. Selain itu, reka bentuk kajian ini juga berfungsi sebagai satu rujukan di dalam membantu bagi menyiapkan penyelidikan ilmiah yang dilakukan ini. Dalam kajian ini, pengkaji telah memilih untuk melakukan kajian secara kualitatif yang merangkumi proses pengumpulan data dengan memilih beberapa kajian lepas yang berkaitan dengan tajuk tugasan sebagai rujukan di dalam sorotan kajian.

#### **3.1.1 KAEDAH KUALITATIF**

Dalam metodologi kajian ini, pengkaji menggunakan kaedah kualitatif yang melibatkan kaedah temu bual, data primer, data sekunder dan sumber perpustakaan. Melalui proses-proses yang telah dijalankan sepanjang menghasilkan kajian ini akan sentiasa teratur serta ia dapat mengikut prosedur yang betul. Selain itu, dengan adanya metodologi kajian ini, pengkaji dapat memperolehi segala maklumat yang berkaitan lalu dengan menggunakan untuk menjawab segala permasalahan kajian. Bagi kaedah perpustakaan, pengkaji telah membuat rujukan ke perpustakaan untuk mencari beberapa maklumat penting mengenai kajian tentang sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang dimana pengkaji telah pergi ke perpustakaan Universiti Malaysia Kelantan untuk mencari sumber-sumber di dalam menyiapkan kajian mengenai sejarah dan kepercayaan terhadap Ulik Mayang. Seterusnya, melalui kaedah internet pula, pengkaji telah melayari beberapa laman sesawang untuk mencari maklumat tambahan mengenai asal usul dan perkembangan, maksud lirik lagu Ulik Mayang dan elemen spiritual dan keagamaan yang mempunyai kaitan dengan nyanyian dan tarian Ulik Mayang.

### 3.1.2 PENGUMPULAN DATA

Kaedah pengumpulan data ini telah merujuk kepada proses menghimpun, mengumpul dan menyimpan data serta maklumat yang diperolehi berkaitan dengan isu dan permasalahan kajian yang telah dikaji. Di dalam proses pengumpulan data ini, pengkaji telah melakukan proses ini secara berperingkat supaya kajian yang dijalankan ini akan menepati piawaian yang telah ditetapkan di samping ia dapat menghasilkan kajian yang bersifat ilmiah. Pengkaji telah menggunakan dua kaedah di dalam proses pengumpulan data iaitu secara primer dan sekunder di mana data-data yang dikumpul secara primer merupakan maklumat yang diperolehi melalui Ulik Mayang Warisan Terengganu. Manakala, pengumpulan data secara sekunder pula merujuk kepada kaedah perpustakaan di mana pengkaji telah mengunjungi perpustakaan bagi menambahkan lagi maklumat yang diperolehi mengenai tajuk kajian. Antara perpustakaan ialah Perpustakaan Universiti Malaysia Kelantan (UMK).

### 3.1.3 KAEDAH PERPUSTAKAAN

Kaedah perpustakaan ini merupakan suatu kaedah yang menjadi pilihan pengkaji untuk mendapatkan data dan maklumat mengenai kajian yang sedang dijalankan ini. Kaedah ini merupakan satu usaha yang dilakukan oleh pengkaji untuk mengumpulkan maklumat melalui bacaan ilmiah. Kaedah ini kebiasaannya menggunakan sumber-sumber yang bertulis seperti jurnal, artikel, dan sebagainya melalui media yang bercetak maupun media elektronik kerana dunia yang serba canggih amat memudahkan pengkaji untuk mendapatkan maklumat mengenai Ulik Mayang. Pengkaji telah menggunakan beberapa kaedah kajian diantaranya merujuk kepada penulisan yang berkaitan dengannya bagi mendapatkan gambaran atau maklumat berkenaan Ulik Mayang. Kesemua data dan maklumat yang dikumpul ini akan menjadi panduan kepada pengkaji untuk menyempurnakan kajian ini supaya pengkaji dapat menghasilkan kajian yang bersifat ilmiah. Justeru itu, pengkaji telah menggunakan kaedah dengan mengunjungi Perpustakaan Universiti Malaysia Kelantan bagi mendapatkan maklumat-maklumat yang berkaitan.

Selain itu, pengkaji turut melakukan rujukan mengenai kajian-kajian lepas atau artikel-artikel yang mempunyai kaitan dengan kajian ini. Hal ini dikatakan demikian kerana ia dapat memberikan maklumat sedikit sebanyak kepada pengkaji mengenai Ulik Mayang. Pengkaji juga dapat mengetahui tentang sejarah persembahan ini. Kajian bacaan ini dapat membantu pengkaji untuk mendapatkan maklumat tambahan mengenai Ulik Mayang ini. Maklumat tambahan ini amat diperlukan bagi mengukuhkan kajian yang dijalankan dan membolehkan pengkaji yakin dengan kajian ini.

### 3.1.4 RUJUKAN INTERNET

Dalam menyiapkan kajian ini, pengkaji turut menggunakan kaedah internet kerana kaedah internet merupakan salah satu cara yang menggunakan laman sesawang untuk menjadikan sebagai sumber rujukan kepada pengkaji di dalam mendapatkan maklumat tambahan yang berkaitan dengan tajuk kajian. Hal ini dikatakan demikian kerana rujukan yang telah diperolehi daripada kaedah internet yang tidak mempunyai batasan had untuk membantu pengkaji di dalam memperoleh maklumat dengan lebih meluas dan yang terbaru berkaitan dengan skop kajian. Lazimnya, maklumat-maklumat tambahan ini boleh dicari melalui laman sesawang yang boleh dipercayai akan kebenarannya seperti ‘google scholar’. Selain itu, kaedah ini digunakan oleh pengkaji untuk mencari contoh-contoh kajian lepas yang bersesuaian dengan tajuk kajian untuk dijadikan sebagai panduan dan rujukan bagi menghasilkan kajian yang terbaik. Oleh itu, segala maklumat yang diperolehi melalui kaedah internet ini akan disimpan dan dikumpul untuk diaplakasikan di dalam penghasilan kajian.

### 3.1.5 KAE DAH TEMU BUAL

Kaedah temu bual yang dilakukan ini untuk mendapatkan maklumat secara terus mengenai kajian yang dijalankan. Melalui kajian ini, kaedah temu bual akan digunakan oleh pengkaji melalui kaedah secara atas talian. Kaedah temu bual ini kebiasaannya digunakan bagi memperolehi maklumat-maklumat seperti asal usul dan perkembangan Ulik Mayang, lirik lagu dan amalan dan kepercayaan, kehendak yang diperlukan oleh penyelidik bagi mencapai objektif sesebuah penyelidikan yang dilakukan. Temu bual ini juga mempunyai beberapa jenis yang boleh digunakan oleh penyelidik iaitu temu bual secara formal, temu bual tidak formal dan temu bual secara terbuka. Terdapat juga jenis temu bual yang dikatakan oleh Fontana dan Frey (1994) iaitu temu bual secara berstruktur, temu bual separa berstruktur dan temubual tidak berstruktur. Pengkaji akan menemu bual penyanyi lagu Ulik Mayang dari Persatuan Belia Darul Ehsan di Kuala Terengganu bagi mendapatkan maklumat.

### 3.2 RUMUSAN BAB

Secara keseluruhannya, dalam bab ini akan menjelaskan mengenai beberapa kaedah-kaedah yang digunakan sepanjang kajian yang dijalankan dimana pengkaji telah menggunakan kaedah kualitatif sebagai proses pengumpulan data. Pengkaji juga telah merancang dengan teratur bagi mendapatkan maklumat-maklumat berkaitan dengan tajuk kajian iaitu sejarah dan kepercayaan Ulik Mayang. Kaedah yang digunakan bertujuan untuk mendapatkan maklumat yang lebih tepat kerana setiap maklumat yang pengkaji dapat perlu direkodkan bagi membolehkan pembaca memahami kaedah yang digunakan sewaktu kajian ini dijalankan. Selain itu, pembaca juga dapat memahami dengan lebih jelas mengenai Ulik Mayang. Hal ini dikatakan demikian kerana maklumat yang diperolehi adalah sahih dan tepat. Oleh itu, dengan adanya penerapan dari kaedah-kaedah tersebut, sudah pasti kajian yang dijalankan ini dapat memenuhi kehendak piawaian yang telah ditetapkan di samping bersifat ilmiah dan relevan untuk dijadikan sebagai sumber rujukan.

UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

## BAB 4

### DAPATAN KAJIAN

#### 4.0 PENGENALAN

Pengkaji akan mengulas dengan lebih lanjut berkenaan dengan bab ini yang lebih terperinci dengan menggunakan beberapa kaedah kajian. Maklumat yang lebih terperinci akan pengkaji jelaskan dengan menggunakan kaedah kajian lapangan yang telah dijalankan.

Hasil dapatan kajian semestinya berdasarkan objektif kajian yang telah pengkaji kemukakan. Segala maklumat yang telah dikumpulkan dan dicatat dari kajian ini perlulah mencapai dan menjawab segala objektif yang telah dikemukakan. Oleh itu, pengkaji perlulah memastikan segala objektif dan dapatan kajian berkait rapat supaya kajian ini tidak akan tersasar dari tujuan yang utama. Proses temu bual secara atas talian telah dilakukan dengan orang yang berkenaan untuk melengkapkan kajian ini yang bernama Puan Wan Salmah Binti Wan Sulaiman, beliau merupakan seorang penyanyi lagu Ulik Mayang dan ahli Persatuan Darul Ehsan. Seperti kajian yang telah dilakukan oleh pengkaji mengenai sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang di Kuala Terengganu iaitu satu kajian sejarah dan kepercayaan ini mempunyai objektif yang tersendiri. Selain itu, Objektif ini perlulah dicapai supaya kajian yang dijalankan ini berjaya dan ia juga dapat memberi manfaat kepada masyarakat. Di samping itu, kajian ini juga mempunyai skop dan batasan kajian yang tersendiri supaya saya dapat menumpukan sepenuhnya perhatian kepada beberapa objektif sahaja.

#### 4.1 LATAR BELAKANG RESPONDEN

Pengkaji telah menemu bual responden secara atas talian yang sangat arif tentang persembahan Ulik Mayang ini iaitu Puan Wan Salmah Binti Wan Sulaiman yang merupakan anak kelahiran Kampung Tiong, Kuala Terengganu dan beliau dilahirkan pada 16 September 1944 dan memulakan penglibatannya dalam dunia seni semenjak tahun 1950 an. Beliau merupakan tokoh budaya yang mempunyai banyak pengalaman yang meluas di dalam pelbagai bidang seni yang pernah diceburinya seperti penerima anugerah khas juri tokoh seni Terengganu pada tahun 1993. Selain itu, beliau merupakan salah seorang Persatuan Belia Darul Ehsan. Beliau sudah berkhidmat dengan Persatuan Belia Darul Ehsan ini begitu lama dan beliau juga merupakan seorang penyanyi lagu Ulik Mayang yang menjadi kebanggaan rakyat Terengganu. Selain itu, beliau juga pernah membuat persembahan di pentas antarabangsa termasuk di Eropah serta pernah juga mewakil Malaysia di Ninth ASEAN Festival di Hong Kong pada tahun 1984. Malahan, beliau pernah menyanyi untuk program RTM Terengganu. Oleh itu, Puan Wan Salmah merupakan seorang tokoh seni dan budaya yang banyak berjasa dan memberikan sumbangan dalam bidang kesenian di tanah air.



Gambar 1: Puan Wan Salmah binti Wan Sulaiman

Sumber: Malaysia Kini

#### 4.2 Asal Usul dan Perkembangan Ulik Mayang

Sejarah Ulik Mayang merupakan sebuah tarian ritual yang telah diamalkan oleh orang Melayu beberapa tahun dahulu untuk tujuan penyembuhan. Tarian ini mempunyai persamaan dengan tarian ritual yang lain dalam masyarakat Melayu seperti Puteri Utama dan Mak Yong di mana tarian ini bertujuan untuk mengubati orang yang sakit pada zaman dahulu. Tarian Ulik Mayang ini popular dalam kalangan masyarakat melayu di Terengganu. Bukan sahaja tarian itu mempunyai nilai mistik dan ritual yang tersendiri, tetapi lirik dalam lagu Ulik Mayang juga mempunyai makna ritual yang tersendiri.

Persembahan Ulik Mayang ini mempunyai cerita tersendiri di mana tarian ini mengisahkan tentang tujuh puteri laut dan salah seorang puteri telah jatuh cinta dengan salah seorang nelayan yang pergi ke laut untuk menangkap ikan. Apabila sekumpulan nelayan pergi ke laut untuk menangkap ikan, tiba-tiba satu gelombang besar telah berlaku dan kesemua nelayan itu terselamat tetapi salah seorang daripada mereka tidak sedarkan diri. Para nelayan yang lain telah memanggil seorang bomoh untuk menyembuhkan rakan mereka yang tidak sedarkan diri. Apabila bomoh tersebut cuba untuk mengubati nelayan itu, bomoh itu percaya bahawa nelayan itu masih hidup, tetapi rohnya telah diambil oleh seorang puteri dari laut.

Cerita mitos berkaitan puteri dari alam lain ini bukanlah sesuatu yang asing di dalam seni persembahan Melayu. Penceritaan yang sama juga boleh didapati di dalam persembahan Mak Yong. Di dalam persembahan Main Teri juga ada melibatkan cerita mitos mengenai dewa dewi dan makhluk luar biasa yang telah menjadi asas kepercayaan dan sistem agama. Melalui lagenda ialah cerita mengenai alam, keramat, pusara atau kuburan dan pokok yang dianggap berpuaka. Masyarakat melayu terdahulu

hidup dengan mengamalkan kepercayaan animisme sebagai cara hidup mereka. Kepercayaan bercorak animisme di dalam masyarakat melayu ialah mempercayai kewujudan makhluk-makhluk halus yang menghuni dunia yang dipanggil jin. Kepercayaan ini dapat diketahui melalui mitos iaitu cerita dari sumber internet dan orang sumber sendiri iaitu Puan Wan Salmah (2022) yang menceritakan berkaitan dengan 7 orang puteri yang telah menjadi asas bagi kepercayaan dan sistem agama di dalam persesembahan Ulik Mayang.

Tetapi pada zaman kini, persembahan tarian Ulik Mayang hanya sekadar persembahan untuk menghiburkan penonton sahaja. Sejarah Ulik Mayang terkini dan dahulu adalah berbeza mengikut peredaran zaman. Hal ini dikatakan demikian kerana setiap sejarah di dalam konteks lama atau moden mempunyai maksud yang tersendiri. Sebagai contohnya, sejarah Ulik Mayang di dalam konteks lama adalah tarian dan nyanyian Ulik Mayang ini digunakan untuk merawat pesakit tetapi pada zaman kini, persembahan Ulik Mayang hanya dipersembahkan sebagai sebuah persembahan hiburan sahaja. Sejarah asal usul dan perkembangan Ulik Mayang pada masa kini telah diubahsuai sebagai persembahan drama tari yang telah diciptakan oleh Persatuan Belia Darul Ehsan dan ia juga terpulang kepada koreografor setiap kumpulan untuk mempersembahkan.

Selain itu, pada zaman tradisional, persembahan Ulik Mayang ini mempunyai seorang bomoh untuk merawat pesakit dengan menggunakan jampi mantera dan puteri-puteri itu sebenarnya tidak wujud kerana ia adalah bayangan bagi bomoh itu sendiri. Tetapi, pada zaman kini, persembahan Ulik Mayang telah menggunakan watak bomoh itu sendiri untuk menyeru ketujuh-tujuh puteri dengan mewujudkan watak ketujuh-tujuh puteri itu di atas pentas sebagai sebuah drama tari.

Walaupun hanya sebagai persembahan drama tari sahaja, tetapi sejarah cerita persembahan Ulik Mayang yang dahulu ini telah diangkat sebagai sebuah drama tari yang dimainkan di atas pentas seperti watak nelayan yang mencari rezeki di lautan dan telah lemas dek kerana pukulan ombak yang kuat. Persembahan drama tari di atas pentas secara khususnya menunjukkan segala aksi-aksi yang sewaktu pengkaji membaca sejarah Ulik Mayang pada zaman tradisional di laman sesawang. Jalan penceritaannya lebih kurang sama tetapi yang membezakan adalah cara persembahan itu dilaksanakan.



Gambar 2: Persembahan Ulik Mayang

Sumber: Media Mulia Sdn Bhd (Kosmo)

#### 4.3 Maksud Di Dalam Lirik Lagu Ulik Mayang

Menurut Wan Salmah (2022) pada asalnya lirik lagu Ulik Mayang yang telah diciptakan mempunyai maksud dan maknanya yang tersendiri dengan mengikuti peredaran zaman dan ianya dapat dilihat dari segi melodi atau bahasa yang digunakan di dalam liriknya. Tetapi, memandangkan masyarakat sekarang mempunyai isu berkaitan dengan aspek kepercayaan dan agama, lirik lagu tersebut telah diubahsuai oleh arwah Cikgu Mazlan iaitu ketua Persatuan Belia Darul Ehsan yang telah mengambil langkah untuk mengubah lirik lagu Ulik Mayang tersebut yang mempunyai hubung kait dengan cerita yang asal seperti cerita sekumpulan nelayan pergi menangkap ikan di laut dan salah seorangnya telah lemas. Persembahan Ulik Mayang tradisional yang digunakan oleh seorang bomoh untuk mengubatinya menggunakan melodi jampi mantera berbeza dengan lirik lagu Ulik Mayang yang telah diubah suai. Ini merupakan hasil daripada temu bual Puan Wan Salmah selaku orang sumber berkaitan dengan Ulik Mayang.

Melodi lagu tradisional Ulik Mayang yang terkini lebih kurang sama dengan melodi lagu tradisional yang terdahulu, tetapi yang membezakan adalah liriknya kerana lirik lagu Ulik Mayang yang moden telah diubah suai dan mengalami sedikit perubahan. Lirik lagu Ulik Mayang Tradisional yang digunakan oleh bomoh pada zaman dahulu memanggil atau menyeru puteri demi puteri. Tetapi, apabila persembahan Ulik Mayang dijadikan sebagai persembahan drama tari, kebiasaanannya mempunyai had masa yang tertentu untuk dipersembahkan. Jadinya, apabila lirik lagu yang digunakan untuk menyeru puteri 2, puteri 4, puteri 6 dan puteri 7 kerana puteri-puteri ini mempunyai kuasa untuk menyembuhkan pesakit.

Selain itu, Puan Wan Salmah (2022) juga ada mengatakan bahawa lirik lagu yang telah diubah suai pada zaman moden ialah ‘Nasi berwarna hamba sembahkan’ yang difahamkan ialah nasi kunyit atau pulut kuning kerana ia bertujuan untuk menyesuaikan dengan totongan umum. Lirik lagu ini diubah suai kerana arwah cikgu Maznan telah mengubah mengikut peredaran zaman dan dinyanyikan oleh Puan Wan Salmah sendiri.

Ku tahu asal usul mu  
Yang laut balik ke laut  
Yang darat balik ke darat  
Nasi berwarna hamba sembahkan  
Umbok mayang ku umbok  
Umbok dengan jala jemala  
Pulih mayang ku pulih  
Pulih balik sedia kala

Maksud lirik lagu di atas melalui penceritaannya dimana pertarungan antara bomoh dan puteri-puteri yang menjadi semakin sengit hingga menggegarkan bumi dan menggolakkan laut. Apabila pertarungan ini semakin dasyat, puteri ketujuh telah muncul iaitu puteri Sulung. Puteri ini memiliki rupa paras yang cantik, kuat dan bijaksana. Kemudian, bomoh yang merawat nelayan ini telah merayu kepada puteri ketujuh agar dipulangkan semula semangat nelayan tersebut. Lalu, puteri ketujuh berkata melalui rangkap lirik lagu di atas iaitu ‘aku tahu asal-usulmu’ ‘Yang laut balik ke laut’ ‘yang darat pulang ke darat’ rangkap ini bermaksud jiwa yang tinggal di laut kembali lah di laut dan jiwa yang tinggal di darat akan kembali ke tempat asal. Justeru itu, jiwa nelayan ini telah dipulangkan dan nelayan tersebut sudah kembali sedar kerana nelayan ini tinggal di atas darat dan alam nyata.

Seorang responden yang bernama puan Haliza berasal dan menetap di negeri Terengganu telah mengatakan bahawa maksud lirik lagu seperti ‘Nasi berwarna hamba sembahkan’ iainya bermaksud hidangan pulut kuning tetapi bagi ‘nasi berwarna’ bermaksud nasi kuning. Selain itu, lirik lagu ‘umbok mayang ku umbok’ ‘Umbok dengan jala jemala bagi maksudnya ialah *umbok* bermaksud pokok kelapa dan *mayang* pula bermaksud tandan kelapa yang baru berputik atau yang berbunga digunakan untuk mengusir semangat. Tambahan pula, maksud lirik lagu ‘Umbok dengan jala jemala’ bermaksud jari jemari semasa menari. Bagi maksud lirik ‘pulih mayang ku pulih’ ‘pulih baik dengan sediakala’ bermaksud pesakit yang telah diubati kerana pulih ini maksudnya lebih kepada sembahuh seperti yang asal. Salah satu syair atau mantera pertama yang dinyanyikan di dalam lagu Ulik mayang

Puteri dua berbaju serong

Puteri dua bersanggol sendeng

Puteri dua bersubang gading

Puteri dua berselendang kuning

Maksud lirik lagu ‘puteri dua berbaju serong dan ‘puteri dua bersanggol sendeng’ iainya bermaksud puteri nombor dua ini memakai baju sarong dan rambutnya diikat seperti sanggol sebagai seorang penari. Selain itu, lirik lagu ‘puteri dua bersubang gading’ ‘puteri dua berselendang kuning’ bermaksud puteri bernombor dua ini memakai subang yang berbentuk gading dan selendang berwarna kuning ini digunakan untuk menyilang badan. Oleh itu, pakaian jenis begini merupakan pakaian yang digunakan oleh puteri atau penari Ulik Mayang.

Bomoh akan menggunakan mantera ini untuk memanggil ketujuh-tujuh puteri dengan dimulakan oleh puteri nombor 2. Di dalam perubatan, bomoh akan menggunakan lirik lagu dan alat muzik untuk memanggil roh nelayan ini supaya pulang ke asalnya. Bagaimanapun, jika persesembahan ini dipersembahkan di dalam bentuk hiburan sahaja, maka tidak memerlukan proses atau bahan-bahan yang terlibat yang perlu disediakan sebelum persesembahan Ulik Mayang ini dimulakan. Perseembahan Ulik Mayang ini hanyalah lakonan drama tari sahaja dari para penari dan bomoh dimana pergerakkan mereka berdasarkan koreografi yang bertujuan untuk menghiburkan masyarakat sahaja.

Sejarah mengenai Ulik Mayang ini merupakan versi yang paling popular mengenai asal-usul kewujudan Ulik Mayang ini. Perseembahan Ulik Mayang mempunyai banyak versi yang diciptakan tetapi versi cerita nelayan merupakan cerita yang paling banyak diceritakan semula kerana kebanyakkan masyarakat melayu sekarang tidak mengetahui versi yang sebenar di sebalik persembahan Ulik Mayang ini. Dari sudut ini, Puan Wan Salmah telah menerangkan serba sedikit mengenai cerita asal-usul Ulik Mayang ini walaupun secara menemu bual secara atas talian. Beliau berkata cerita Ulik Mayang ini dapat kita lihat melalui artikel-artikel yang ditulis di dalam internet. Tujuan lirik lagu Ulik Mayang ini digunakan untuk perubatan. Perseembahan ini menggunakan mantera sebelum memulakan tarian dan akan menyanyikan mantera seperti berikut.

Umbok mayang diumbok,

Umbok dengan jala jemala,

Nok ulek mayang diulek,

Ulek dengan tuan puteri

Maksud lirik lagu ‘umbok mayang diumbok’ ‘umbok dengan jalan jemala’ sudah diterangkan semasa permulaan lagu ini. Tetapi, bagi lirik lagu ‘nok ulek mayang diulek’ ‘ulek dengan tuan puteri’ ulek ini bermaksud berdondang atau mengulit-ulit yang membawa makna untuk menyeru dengan nama memujuk-mujuk supaya kembali semula dan datang semula merujuk kepada makhluk halus. Bagi maksud lirik lagu diatas ini, nak dibelai atau ditidurkan dengan menggunakan tandan kelapa yang berputik atau berbunga dan ditidurkan oleh tuan puteri tersebut. Hal ini dikatakan demikian kerana lirik lagu ini digunakan semasa mengubati pesakit iaitu nelayan tersebut. Oleh itu, setiap rangkap lagu yang telah diciptakan ini mempunyai maksud dan makna yang berbeza.

Tambahan pula, bahasa yang digunakan di dalam lirik lagu Ulik Mayang ialah ia menggunakan dialek Terengganu kerana persembahan Ulik Mayang ini berasal dari Terengganu dan Persatuan Belia Darul Ehsan masih ingin mengekalkan keasliannya walaupun lirik lagu ini mengalami perubahan mengikut arus kemodenan. Sebagai contoh dialek Terengganu menggunakan ‘se’ iaitu ‘satu’ tetapi Persatuan Belia Darul Ehsan ini tidak menggunakan mantera yang asal iaitu ‘puteri se’ kerana bahasa yang digunakan mengikut kefahaman masyarakat. Tetapi, bomoh menggunakan ‘puteri dua’ kerana ‘puteri satu tidak terlibat’. Bahasa lain yang digunakan adalah sama dan tidak mengalami sebarang perubahan. Tetapi, apabila Puan Wan Salmah ini menyanyi seperti ‘puteri dua’ kerana beliau menggunakan bahasa yang biasa seperti bahasa basahan.

Ini merupakan contoh lirik lagu Ulik Mayang yang menggunakan dialek negeri Terengganu.

Ulek mayang ku ulek  
Ulek dengan jala jemala  
Ulek mayang diulek  
Ulek dengan tuannya puteri  
Ulek mayang diulek  
Ulek dengan jala jemala  
Ulek mayang diulek  
Ulek dengan puterinya dua

UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN

#### **4.4 Elemen-Elemen Spiritual Dan Kepercayaan Yang Mempunyai Kaitan Dengan Tarian Dan Nyanyian Lagu Ulik Mayang**

Di dalam tarian dan nyanyian lagu Ulik Mayang terdapat elemen spiritual dan kepercayaan. Ini boleh dilihat daripada kajian teks lagu yang telah dilakukan, di mana terdapat elemen spiritual yang mempunyai kaitan dengan pemujaan atau kepercayaan animisme. Elemen pemujaan yang dilakukan ini dipercayai menggunakan mantera di dalam perubatan kerana mantera ini dipercayai warisan tempatan yang telah menjadi satu amalan dalam masyarakat Melayu sebelum dipengaruhi oleh budaya luar. Hal ini dikatakan demikian kerana konsep dan amalan yang digunakan mempunyai kaitan dengan mantera yang jelas menerangkan kepercayaan warisan orang Melayu iaitu kepercayaan animisme yang mempunyai kaitan dengan semangat, pantang larang, atau kuasa-kuasa yang ghaib.

Masyarakat melayu yang sudah menjalani sebuah kehidupan yang berabad lamanya mempunyai pengaruh kepercayaan terutama sekali kepercayaan animisme. Hal ini dapat dilihat di dalam budaya perubatan tradisional Melayu yang mempunyai para bomoh atau dikenali sebagai ‘tok bomoh’ yang masih menggunakan mantera sebagai satu cara untuk mengubati penyakit di samping menggunakan ubat-ubatan yang lain. Oleh itu, penggunaan mantera, pemujaan atau spiritual masih digunakan untuk mengubati pesakit.

Kepercayaan animisme atau spiritual ini merupakan satu kepercayaan yang kuno kerana masyarakat pada masa tersebut sangat mempercayai setiap benda yang berlaku seperti batu, kayu dan sebagainya mempunyai semangat iaitu roh dan kemudiannya berkembang dengan sangat meluas kepada kepercayaan agama Hindu dan Buddha. Tetapi, kepercayaan animisme di dalam persembahan Ulik Mayang ini mula merosot apabila agama Islam mula tersebar dengan sangat meluas di dalam kalangan masyarakat melayu. Antara elemen-elemen spiritual di dalam seni persembahan Ulik Mayang ialah unsur perubatan seperti menari di tepi pantai dengan dikelilingi oleh 7 orang puteri yang bertujuan untuk mengembalikan roh nelayan tersebut. Masyarakat ini mengamalkan kepercayaan bagi mencapai kehidupan yang lebih sempurna. Kehidupan yang sempurna telah membolehkan masyarakat memperolehi rezeki yang banyak dan mendapat perlindungan dari sebarang bencana. Kepercayaan spiritual ini merupakan sebuah kepercayaan yang tidak asing lagi bagi masyarakat melayu pada zaman dahulu yang bertujuan untuk mendapatkan pertolongan daripada makhluk ghaib dalam apa jua keadaan untuk mendapatkan kesejahteraan hidup.

Mohd Maulana Bin Magiman (2006) mendefinisikan animisme ini bermaksud kepercayaan bahawa setiap benda yang mempunyai jiwa atau roh. Kepercayaan animisme ini mempunyai kaitan dengan spiritual kerana ia merupakan pemikiran manusia untuk menghuraikan beberapa jasad dan fikiran seperti tidur, berjalan, menurun, keadaan yang tidak sedarkan diri, sakit, hidup, mati dan semangat yang terpisah daripada badan. Setelah manusia mengetahui tentang adanya semangat sebagai salah satu kuasa penting yang menyebabkan makhluk dapat melihat dan merasa, maka alasan tersebut terus digunakan untuk menguatkan lagi kepercayaan mereka.

Definisi lain bagi animisme ialah kepercayaan terhadap jiwa, roh atau semangat lain yang mempengaruhi kehidupan manusia. Masyarakat Melayu juga sering kali terlibat dengan kepercayaan mistik di dalam perubatan dan kejadian ini berlaku di persekitarannya. Pemikiran mistik atau spiritual ini merupakan suatu bentuk pemikiran yang telah beranggapan bahawa alam ghaib telah meresapi alam nyata kerana ia berfungsi sebagai penghubung antara manusia dan daya kekuatan alam. Bagi menghubungkan antara alam manusia dan alam ghaib, orang Melayu mulai menggunakan pelbagai mantera melalui pawang, bomoh, atau dukun di dalam acara-acara tertentu, contohnya di dalam upacara pengubatan tradisional masyarakat Melayu.

Jahid Sidek (2004) menerangkan bahawa bomoh merupakan warisan daripada pelbagai kepercayaan dan amalan jahilliah dan warisan dari zaman animisme. Pawang atau bomoh yang kebiasaannya dikenali oleh masyarakat Melayu telah terbahagi kepada dua iaitu pawang atau bomoh yang menggunakan ilmu dari doa-doa dan ayat al-Quran seperti yang disarankan oleh Islam. Seterusnya, pawang atau bomoh yang menggunakan pelbagai ilmu batil dengan menggunakan jampi, serapah, mantera, jin, syaitan dan sebagainya. Mereka yang terlibat ini dipercayai mempunyai ilmu kebatinan yang tinggi dan berupaya untuk menghubungkan kehidupan manusia di alam fana ini dengan alam ghaib.

Elemen spiritual dan keagamaan yang mempunyai kaitan dengan tarian dan nyanyian lagu Ulik Mayang pada zaman dahulu ialah, spiritual yang digunakan oleh bomoh iaitu jampi mantera yang digunakan di dalam mengubati pesakit. Tetapi, pada zaman kini bagi persembahan Ulik Mayang yang telah diubahsuai oleh Persatuan Belia Darul Ehsan yang mementaskan persembahan sebagai drama tari telah menggunakan bomoh untuk mengulit pesakit sahaja. Oleh itu, Persatuan Belia Darul Ehsan ini telah menceritakan semula cerita -cerita berkenaan Ulik Mayang ini melalui pementasan

sahaja supaya masyarakat kini dapat melihat secara realiti apa jua tarian, pakaian dan cara persembahan itu dipersembahkan. Elemen spiritual dan keagamaan boleh dikaitkan dengan persembahan Ulik Mayang kerana lirik lagu Ulik Mayang ini mengandungi elemen mantera yang digunakan untuk mengubati nelayan tersebut. Dalam persembahan Ulik Mayang ini telah melibatkan rawatan dan penghubung antara alam ghaib yang dianggap sebagai punca berlakunya sakit atau gangguan daripada makhluk halus.

Menurut Amran Kassim (2007) dalam persembahan juga mengandungi personaliti utama yang menjadi penghubung persembahan. Persembahan Ulik Mayang ini dipanggil nama ‘pawang’ sebagai orang yang menyeru tujuh puteri, manakala dalam persembahan kebiah, personaliti nama yang menjadi pengantara dipanggil sebagai ‘bomoh’ dengan mempunyai seorang pembantu yang dinamakan ‘Lam’. Roh datuk nenek juga dipanggil untuk membantu dalam upacara pembomohan. Dalam persembahan Ulik Mayang yang melibatkan perbomohan, makhluk alam ghaib mempunyai nama yang berbeza-beza untuk diseru. Contohnya, bagi persembahan Ulik Mayang nama yang diseru ialah semangat mayang atau puteri-puteri. Justeru itu, ketika dalam keadaan tidak sedarkan diri rawatan terhadap pesakit atau tarian dan nyanyian dilakukan. Asal usul mayang diseru untuk menghidupkan mayang yang membolehkan para penari menari dan melupakan diri. Oleh itu, persembahan dan upacara ini dapat dilihat bahawa rawatan yang dipercayai berpunca daripada gangguan jin dan sebagainya perlulah dirawat dan dipulihkan dengan bantuan makhluk halus untuk menyembuhkan pesakit tersebut.

Elemen spiritual dan keagamaan yang dikaitkan dengan persembahan Ulik Mayang mengandungi asal usul dan semangat mayang pinang yang akan dibangkitkan. Dalam konteks persembahan, mayang pinang muda yang diperasapkan dengan kemenyan kemudian dijambi oleh bomoh atau pawang tersebut. Mayang ini akan diulik bergilir-gilir oleh penari tersebut dan diiringi dengan pantun dan seloka oleh rakan-rakan. Persembahan ini membentuk satu bulatan dan pemegang mayang tersebut akan duduk di tengah-tengah para penari. Penari yang memegang mayang ini mempunyai semangat dan keyakinan untuk ‘menghidupkan mayang’. Penari yang tidak mempunyai keyakinan tidak akan dapat menghidupkan mayang dan iaanya akan menyebabkannya berada dalam keadaan yang tidak normal. ‘Menghidupkan mayang’ bermaksud penari yang sedang memegang mayang akan menjadi tidak sedarkan diri atau ‘lupa’ diri.

Jampi mantera digunakan di pentas tidak mewujudkan 7 puteri kerana semasa bomoh ini ingin mengubati pesakit dan menyeru 7 puteri ini hanya bomoh ini sahaja yang nampak kewujudan 7 puteri tersebut. Persembahan Ulik Mayang yang asalnya, 7 puteri ini tidak menjelma di atas pentas, jadinya setiap kali bomoh ini ingin mengubati pesakit dan menyeru 7 puteri ini hanya dalam khayalan bomoh sahaja yang nampak 7 puteri ini. Tetapi, apabila Persatuan Belia Darul Ehsan ini membuat persembahan Ulik Mayang ini sebagai persembahan drama tari ini telah mewujudkan ketujuh-tujuh puteri ini yang di dalam khayalan bomoh ke atas pentas. Jadinya, apabila persembahan Ulik Mayang ini dijadikan sebagai persembahan umum dan mewujudkan kesemua watak barulah persembahan ini menjadi sempurna dan cantik. Jikalau persembahan Ulik Mayang ini dipersembahkan mengikut khayalan bomoh sahaja ia menjadi tidak menarik dan ia juga tidak akan menjadi popular seperti persembahan Ulik Mayang yang terkini.

Menurut Amran Kassim (2007) menceritakan juga bahawa bomoh menyeru untuk membangkitkan asal usul mayang dengan membaca mantera seperti berikut:

Kami tahu asalmu mayang  
Mayang bertunjang, tunjangkan bumi,  
Kami tahu asalmu mayang,  
Mayang bersila, silakan akar,  
Kami tahu asalmu mayang,  
Mayang berturus, turuskan batang,  
Kami tahu asalmu mayang,  
Mayang bertombak, tombakkan pucuk,  
Kami tahu asalmu mayang,  
Mayang berpayung, payungkan daun,  
Kami tahu asalmu mayang,  
Mayang berbaju, bajukan seludang.  
Asal tunjang penunjak bumi,  
Asal akar raja bersila,  
Asal batang raja berdiri,  
Asal kulit baju raja,  
Asal dahan raja mengepal,  
Asal ranting raja mengingut,

Asal daun raja melayang,

Asal pucuk raja menyembah,

Asal seludang memecah mayang,

Berkat doa kata:

La ilaha illa ‘Llah.

Jampi ini dibaca sebanyak tiga kali lalu akan ditiupkan pada mayang tersebut. Kemudian, mayang ini diserahkan kepada salah seorang penari yang duduk di tengah-tengah bulatan yang biasanya merupakan ketua penari. Jampi ini dibaca oleh bomoh sambil menyapukan minyak kelapa pada mayang.

UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

#### 4.5 KESIMPULAN

Persembahan tarian dan nyanyian Ulik Mayang ini telah dipengaruhi oleh elemen agama, sosial dan kebudayaan yang berlaku di dalam persekitaran masyarakat atau bagi sesebuah Negara. Perubahan dari segi asal usul dan perkembangan dan lirik lagu Ulik Mayang tidak dapat dielakkan. Perubahan ini merupakan satu bentuk bagi penyesuaian dan kelangsungan agar persembahan drama tari Ulik Mayang ini tetap diterima oleh masyarakat dan ia dapat menjadikan warisan budaya yang dikekalkan untuk rujukan kepada generasi yang akan datang.

UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN

## BAB 5

### PENUTUP

#### 5.0 PENGENALAN

Dalam bab ini, pengkaji akan menyatakan tentang perbincangan terhadap kajian yang telah dilakukan. Pengkaji juga akan memberikan cadangan-cadangan untuk kebaikan pada tempat kajian yang telah pengkaji laksanakan dimana cara-cara ini dapat menambah baikkan tentang kajian tersebut. Seterusnya, pengkaji juga akan membuat kesimpulan berkenaan dengan kesemua kajian yang telah dilakukan bermula dari bab satu sehingga bab penutup. Kesemua hasil kajian ini dan penyelidikan ini telah diperolehi semasa proses kajian ini dan pengkaji juga akan menyimpulkan di dalam bab ini. Kesimpulannya, kajian ini amat penting kerana kesemua maklumat yang ada perlu dirumuskan dengan sebaiknya supaya pembaca tidak akan berasa keliru dengan maklumat-maklumat yang ada di dalam laporan kajian yang telah ditulis oleh pengkaji yang terdahulu. Persembahan Ulik Mayang ini merupakan identiti bagi masyarakat Melayu yang tinggal di negeri Terengganu yang harus dikekalkan identitinya dan yang paling penting adalah persembahan Ulik Mayang ini harus terus dipentaskan di negara ini sebagai persembahan kebudayaan. Walaupun teknologi pembangunan mengalami kemajuan, tetapi asal – usul kemelayuan jangan sesekali dilupakan di dalam jati diri bagi orang melayu.

Akhir sekali, persembahan Ulik Mayang ini merupakan persembahan yang melambangkan tentang identiti masyarakat melayu dan ia juga merupakan seni warisan yang patut dipromosikan kepada orang luar terutama pelancong-pelancong dari luar negara supaya mereka dapat mengetahui bahawa terdapat warisan yang perlu mereka terokai dan mengetahui tentang asal-usulnya secara tidak langsung ia dapat menjana pendapatan ekonomi negara kita. Akhir sekali, pengkaji berhasrat pihak yang bertanggungjawab seperti Kerajaan atau Badan-badan yang Bukan Kerajaan dapat memelihara seni persembahan Ulik Mayang ini supaya ia menjadi sebagai salah satu seni warisan yang patut dibanggakan di negara kita. Hal ini dikatakan demikian kerana seni warisan ini akan menjadi lambang kepada kelestarian dalam kehidupan. Oleh itu, seni persembahan Ulik Mayang ini mestilah dikekalkan supaya generasi yang akan datang dapat mengetahui dan mempelajari persembahan Ulik Mayang.

UNIVERSITI  
■  
MALAYSIA  
■  
KELANTAN

## 5.1 PERBINCANGAN

Pelancongan seni warisan negara mestilah diusahakan dan bersesuaian dengan kemajuan negara ini. Hal ini dikatakan demikian kerana pelancongan warisan perlulah dibangunkan sejajar dengan kemajuan teknologi yang begitu canggih dengan mengikut peredaran zaman. Justeru itu, pihak yang terlibat secara tidak langsung dapat mempromosikan persembahan Ulik Mayang ini melalui kemudahan-kemudahan teknologi zaman sekarang. Selain itu, persembahan Ulik Mayang juga dapat diperkenalkan melalui persembahan-persembahan yang dilaksanakan di pentas-pentas kebudayaan kerana persembahan Ulik Mayang ini merupakan seni persembahan warisan negara yang telah ada sekian lamanya. Kelestariannya merupakan tanggungjawab bagi semua pihak yang mempunyai kepentingan seperti bidang Kebudayaan. Oleh itu, tahap bagi kemampuan sesebuah kawasan pelancongan ini banyak bergantung kepada penyediaan kemudahan dan kemewahan dari seni warisan yang boleh dinikmati oleh generasi yang seterusnya.

Selain itu, persembahan Ulik Mayang ini amat terkenal di negeri Terengganu sebagai satu persembahan yang bertujuan untuk perubatan. Tetapi, pada zaman sekarang persembahan Ulik Mayang hanya dipersembahkan sebagai hiburan dan aktiviti -aktiviti Kebudayaan sahaja. Seterusnya, dengan aktiviti-aktiviti seperti ini, persembahan Ulik Mayang dapat diperkenalkan kepada negara luar bahawa di Malaysia mempunyai seni pesembahan yang unik kerana persembahan Ulik Mayang ini telah dipentaskan sebagai drama tari yang mempunyai cerita dan cerita-cerita ini akan dikaitkan dengan Ulik Mayang tradisional yang dipersembahkan oleh masyarakat yang terdahulu.

Tambahan Pula, pementasan Ulik Mayang ini dipentaskan sebagai drama tari sahaja di dalam Kebudayaan kerana persembahan Ulik Mayang ini merupakan seni persembahan tradisional Melayu yang dapat menimbulkan kembali keterujaan terutamanya masyarakat negeri Terengganu untuk kembali menyaksikan pementasan Ulik mayang ini melalui tarian atau nyanyian. Namun begitu, bagi pandangan pengiat seni ini mereka berpandangan bahawa persembahan Ulik Mayang ini telah banyak mengalami perubahan dari segi lagu, tarian mahupun alat muzik. Hal ini dikatakan demikian kerana pada pandangan mereka keaslian persembahan Ulik Mayang ini telah banyak diubah kerana kebanyakkan elemen di dalam pementasan Ulik Mayang telah kurang penghayatan serta inti pati yang terdapat di dalam persembahan ini. Oleh itu, Ulik Mayang merupakan seni budaya yang telah dianggap sebagai salah satu khazanah budaya negeri Terengganu yang cuba dipertahankan sehingga kini.

Disamping itu, pementasan Ulik Mayang ini haruslah dijaga dan dipelihara oleh masyarakat bagi memastikan warisan seni budaya melayu ini dijaga dengan baiknya serta disemaikan di dalam diri generasi muda supaya generasi-generasi yang akan datang ini tidak berasa terpinggir dan terus dihayati oleh masyarakat di negara kita. Pihak yang bertanggungjawab seperti Badan Kerajaan mahupun wasta seharusnya mempromosikan seni warisan budaya tradisional Ulik Mayang ini kepada masyarakat di negara kita dan masyarakat dari luar negara agar ianya akan menjadi salah satu daya tarikan pelancongan untuk berkunjung ke negara ini. Hal ini dikatakan demikian kerana persembahan Ulik Mayang umumnya sudah ramai yang tahu kerana Ulik Mayang merupakan seni warisan budaya yang terdapat di Malaysia. Hal ini secara tidak langsung menyebabkan Ulik Mayang haruslah dijaga kelestariannya supaya tidak ketinggalan walaupun telah banyak mengalami perubahannya. Agensi Pusat Kebudayaan juga seharusnya memainkan peranan yang penting di dalam menaikkan

imej persembahan Ulik Mayang ini dengan mengadakan pementasan Ulik Mayang dan menjemput masyarakat bagi menyaksikan persembahan ini agar masyarakat dapat merasai suasana di dalam persembahan Ulik Mayang dan secara tidak langsung ia dapat menimbulkan minat di dalam kalangan masyarakat melayu untuk terus menjaga dan memelihara Ulik Mayang yang telah menjadi peninggalan warisan oleh masyarakat melayu terdahulu kepada negara kita.

Akhir sekali, setiap elemen seni warisan budaya yang terdapat di dalam persembahan Ulik Mayang ini mempunyai unsur kesenian yang indah di dalam diri masyarakat pada zaman dahulu kala kerana ianya telah melambangkan nilai-nilai ekstetika dan ia juga mempunyai ilmu kemahiran yang begitu mendalam di dalam seni tari yang begitu menarik dalam persembahan Ulik Mayang. Hal ini kerana setiap masyarakat tidak mengira peringkat umur mestilah mempunyai jati diri melayu yang utuh untuk memelihara seni warisan budaya ini supaya persembahan Ulik Mayang ini tidak mudah ketinggalan oleh kerana zaman sekarang yang penuh canggih dengan teknologi yang telah menyebabkan generasi muda kini kurang mengambil peduli tentang warisan yang ditinggalkan oleh masyarakat melayu terdahulu untuk dipelihara serta dijaga kerana ia telah menjadi lambang kebudayaan bagi Negara kita.

## 5.2 CADANGAN

Ulik Mayang merupakan satu kesenian warisan budaya yang terkenal dan ia juga telah menjadi kebanggaan bagi masyarakat melayu khususnya masyarakat yang tinggal di negeri Terengganu yang patut dijaga dan dipelihara kelestariannya supaya persesembahan Ulik Mayang akan berterusan untuk dipentaskan kepada orang ramai. Ulik Mayang yang dirujuk sebagai persembahan drama tari kerana bagi persembahan Ulik Mayang yang moden telah dipentaskan sebagai persembahan drama tari Ulik Mayang yang menyatukan unsur-unsur animisme, tarian yang begitu lembut, muzik, instrumental lagu yang bersahaja kerana lirik lagu yang telah dibuat ini melambangkan sebagai sebuah cerita. Ulik Mayang juga dianggap sebagai persembahan tardisional melayu yang unik kerana ianya merupakan seni persembahan melayu yang mempunyai cerita dan pakaian yang begitu unik. Persembahan Ulik Mayang ini kekal sebagai salah satu kesenian warisan tradisional yang terkenal dan ianya juga telah menjadi kebanggaan orang melayu khususnya di negeri Terengganu.

UNIVERSITI  
MALAYSIA  
KELANTAN

### 5.2.1 CADANGAN KEPADA MASYARAKAT

Melalui kajian yang telah dihasilkan ini, masyarakat di negara kita dapat mengetahui tentang asal usul dan perkembangan Ulik Mayang, lirik lagu dan pengaruh animisme dan kepercayaan yang terdapat di dalam persembahan Ulik Mayang ini. Antara peranan sejarah asal usul dan perkembangan dan lirik lagu Ulik Mayang ini ialah ia merupakan lambang bagi persembahan Ulik Mayang kerana persembahan ini telah diselaraskan dengan muzik dan nyanyiannya. Peranannya lagi sebagai lambang identiti tarian itu sendiri di dalam persembahan Ulik Mayang yang mempunyai pergerakan tubuh yang begitu lembut dengan mengikut rentak muzik. Akan tetapi ia juga sebagai lambang bagi warisan budaya melayu untuk menonjolkan persembahan Ulik Mayang mengikut ceritanya.

Selain itu, melalui peranan dari pengkaji itu sendiri berasa bangga dan teruja kerana di negeri Terengganu mempunyai persembahan Ulik Mayang yang dipentaskan dengan begitu cantik sekali dengan menonjolkan cerita, lagu, tarian serta pakaianya. Pengkaji sebagai orang yang berbangsa Melayu ini akan sedaya upaya untuk mempertahankan dan melindungi Ulik Mayang dan budaya orang melayu daripada di salah gunakan oleh pihak yang tidak bertanggungjawab. Oleh itu, jika pengkaji berpeluang untuk menyertai pementasan Ulik Mayang ini sebagai krew di belakang tabir adalah merupakan satu anugerah yang terindah buat pengkaji kerana pengkaji dapat megetahui dengan lebih lanjut tentang cara - cara persembahan Ulik Mayang ini dipentaskan.

### 5.2.2 CADANGAN KEPADA KERAJAAN

Pihak yang terlibat seperti Badan Kerajaan mahupun swasta haruslah mengambil inisiatif untuk mempromosikan persembahan Ulik Mayang ini supaya iainya terus menjadi warisan seni budaya yang terdapat di negara kita. Selain itu, pihak kerajaan juga mestilah berterusan untuk mempertahankan dan memelihara seni warisan budaya bangsa ini sebagai lambang kemelayuan bagi masyarakat melayu. Hal ini dikatakan demikian kerana persembahan Ulik Mayang merupakan sebagai warisan budaya yang perlu dihargai dan dilindungi supaya ianya tidak akan ketinggalan zaman. Di samping itu, pihak yang bertanggungjawab perlulah mengambil beberapa langkah-langkah di dalam mengekalkan warisan dari masyarakat Melayu terdahulu agar warisan ini terus dipelihara serta dipersembahkan kepada masyarakat di negara ini melalui program-program yang melibatkan Kebudayaan. Dengan cara ini membolehkan semangat seni warisan di dalam diri masyarakat untuk menjaga warisan ini kepada generasi muda secara berterusan. Akhir sekali, pihak Kerajaan perlulah mencari alternatif agar kesenian peninggalan oleh orang terdahulu ini akan dipelihara dalam memastikan persembahan ini berterusan untuk dipentaskan dan dihayati oleh generasi kini supaya ianya menjadi inspirasi kepada golongan remaja bahawa kesenian warisan amat penting kerana ianya merupakan lambang jati diri sebagai masyarakat melayu serta mengangkat seni pementasan Ulik Mayang ke peringkat yang lebih tinggi dan secara tidak langsung ia juga dapat menjadikan sumber warisan seni budaya dunia.

### 5.3 KESIMPULAN

Akhirnya, pengkaji dapat menyimpulkan bahawa pengkaji telah mencapai kesemua objektif kajian yang telah dilakukan. Melalui analisis kajian yang telah pengkaji menemu bual dengan salah seorang Persatuan Belia Darul Ehsan ini telah banyak berkongsi ilmu dan pendapat beliau sendiri mengenai persesembahan Ulik Mayang di Kuala Terengganu yang merangkumi satu kajian sejarah dan kepercayaan dan beliau juga berpendapat bahawa sejarah persesembahan ulik mayang secara tradisional dan moden telah mengalami perubahan dari segi pementasan ataupun lirik lagunya. Hal ini dikatakan demikian kerana perseembahan Ulik Mayang mempunyai masa depan yang cerah untuk memastikan persembahan diangkat sebagai seni budaya warisan yang patut dijaga kerana pementasan ini mempunyai unsur-unsur kemelayuan yang patut difahami oleh generasi zaman kini. Perseembahan Ulik Mayang ini boleh dijadikan sebagai seni persembahan yang merupakan pelaburan yang akan mendatangkan keuntungan yang begitu besar sekiranya dimanfaatkan dengan sebaiknya kerana persembahan Ulik Mayang ini merupakan seni persembahan bagi masyarakat melayu negeri Terengganu.

Selain itu, pengkaji juga berharap bahawa kajian persembahan Ulik Mayang di Kuala Terengganu iaitu satu kajian sejarah dan kepercayaan ini dapat menjadikan satu bahan untuk dikaji oleh para pengkaji di luar sana kerana karya-karya dari hasil penulisan sebelum ini kebanyakannya penulisannya lebih tertumpu kepada penerimaan masyarakat terhadap Ulik Mayang. Hal ini dikatakan demikian kerana kajian sebelum ini yang telah dilakukan adalah secara umum sahaja. Di samping itu, kajian tentang sejarah dan lagu Ulik Mayang ini dapat diberikan gambaran kepada masyarakat bahawa kepentingan di dalam menjaga warisan ini dari turun-temurun dan ianya juga haruslah dijaga dan diperkenalkan kepada generasi yang akan datang. Oleh itu, rakyat Malaysia

haruslah mempertahankan seni warisan budaya ini supaya terus diingati dan identiti persembahan Ulik Mayang dapat dikenalkan dengan sebaiknya.



UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN

## RUJUKAN

- A.Halim Ali, Mazdi Marzuki & Ahmad Nizam Othman (2014). *Kisi-Kisi Warisan Terengganu*. Persatuan Penulis Budiman Malaysia. Tanjong Malim. Perak.
- Dimuat turun daripada <http://anyflip.com/wkan/tkam/basic>
- Ahmadi, D. (2008). Interaksi Simbolik: Suatu Pengantar. Mediator: Jurnal Komunikasi, 9(2), 301-316. Budaya Perubatan Tradisional Melayu, Daerah Raman,Wilayah Yala. Faculty of Arts and Social Sciences Fatoni University of Thailand.
- Amran Kassim (2007). Unsur -Unsur Menurun Dalam Persembahan Teater Melayu Tradisional. Perpustakaan Negara Malaysia.
- Dewan Bahasa Dan Pustaka. Kamus Dewan Edisi Keempat (2005). Dimuat turun Daripada <https://prpm.dpb.gov.my/CarianBestari?mode=ext&keyword=Maksud+tarian>
- Hamis, Ismail (1991). *Masyarakat Dan Budaya Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Jahid Sidek (2004). Berpawang dan Bersaabat Dengan Jin daripada Perspektif Islam. Kuala Lumpur, Utusan Publications dan Distributors Sdn.Bhd.
- Mazarul Hasan Mohamad Hanapi, Norazimah Zakaria & Abdul Halim Ali (2017). ‘Fungsi dan Simbol dalam Mantera Mengikut Konteks Budaya Melayu’. Instituti Peradaban Melayu, Universiti Sultan Idris, Malaysia.

Muhammad Takari (2013). *Lagu-lagu Melayu Sebagai Komunikasi Lisan*. Fakultas

Ilmu Budaya USU dan Majlis Adat Budaya Melayu Indonesia. Medan,

Universiti Sumatera Utara. Dimuat turun daripada

[https://www.researchgate.net/publication/257221707\\_LAGULAGU\\_MELAY\\_U\\_SEBAGAI\\_KOMUNIKASI\\_LISAN](https://www.researchgate.net/publication/257221707_LAGULAGU_MELAY_U_SEBAGAI_KOMUNIKASI_LISAN)

Noraien Mansor (2017) *Ulik Mayang Warisan Terengganu*, Kuala Nerus. Universiti

Malaysia Terengganu.

Nor Izzati binti Abdul Ghani, Wan Nor Jazmina binti Wan Ariffin & Ramle bin

Abdullah (2017) ‘The Function of Mantra in Main Puteri and Wayang Kulit

Performance in East Coast Peninsular of Malaysia’. Universiti Sultan

Zainal Abidin, Terengganu, Malaysia.

Nurul Ain Binti Hassan, Muammar Ghaddafi Hanafiah (2020). ‘Transformasi Struktur

Dalam Persembahan Ulik Mayang’. Universiti Kebangsaan Malaysia.

Saliha Musor (2015). Pengaruh Kepercayaan Pra-Islam Dalam Mantera: Satu Penelitian

Terhadap Budaya Perubatan Tradisional Melayu. Daerah Yaman, Wilayah  
Yala.

Seman Mku Hussain (2000), di negeri Terengganu seni teater mempunyai Nilai-nilai

Tradisi dan Ritual.

**TEMU BUAL**

Wan Salmah Binti Wan Sulaiman. 78 Tahun (Temubual 21 November 2022)

Haliza Binti Endot. 58 Tahun (Temubual 20 Januari 2022)



UNIVERSITI  
—  
MALAYSIA  
—  
KELANTAN